

KMETOVALEC.

Ilustrovan gospodarski list.

Uradno glasilo

c. kr. kmetijske družbe za vojvodino kranjsko.

Ureja Gustav Pirc, družbeni ravnatelj.

»Kmetovalec« izhaja 15. in zadnji dan v mesecu ter stane 4 K, za gg. učitelje in ljudske knjižnice pa le 2 K na leto. — Udje c. kr. kmetijske družbe kranjske dobivajo list brezplačno.

Inserati (oznanila) se zaračunajo po nastopni ceni: Inserat na vsi strani 90 K, na $\frac{1}{2}$ strani 60 K, na $\frac{1}{3}$ strani 30 K, na $\frac{1}{4}$ strani 15 K in na $\frac{1}{12}$ strani 8 K. Pri večjih naročilih rabat. Družabnikom 20 % popusta.

Vsa pisma, naročila in reklamacije je pošiljati c. kr. kmetijski družbi v Ljubljani, Turjaški trg šte. 3.

Ponatisi iz »Kmetovalca« so dovoljeni le tedaj, če se navede vir.

Št. 11. V Ljubljani, 15. junija 1913. Letnik XXX.

Obseg: O sestavljanju in setvi travnih mešanic. — Še nekaj o izpremembah gozdov v druge obdelovalne vrste. — Gnojite strniščni ajdi. — O zasilnih potih v gozdu. — Vprašanja in odgovori. — Kmetijske novice. — Družbene vesti. — Uradne vesti c. kr. kmetijske družbe kranjske. — Priloga „Konjerejec“: — Soseđa Razumnika konjereja. — Konjska kupčija, zajamčene napake (cesarski tadli) in drugo. — Uradne vesti konjerejskega odseka. — **Inserati.**

O sestavljanju in setvi travnih mešanic.

(Po dr. T. vitezu Weinzierlu preložil in priredil inženir Jak. Turk.)
(Dalje.)

11. Kakšen bodi predsadež in kako je obdelati zemljo.

Glavni pogoj za gotov uspeh mešanih setev je plevela prosta, dobro obdelana in dobro zagnojena zemlja. Zavoljotega so okopavine (krompir, pesa, turščica itd.) ali pa kupčijske rastline najprikladnejši predsadeži.

Močno zapleveljena tla je treba po gnojitvi jeseni še enkrat preorati in pustiti polje v sirovi brazdi čez zimo.

12. O posetvi.

Najugodnejši čas za posetev mešanic je od začetka aprila pa do srede meseca majnika. Posetev naj se zvrši po zasveti zaščitnega sadeža (vrhsetve) v dveh ali treh deležih.

Na težkih zemljinah se poseje najprej mešanica (delež a), sestoječa iz vseh deteljnih vrst (izvzemši esparzeto, ki se seje skupno z zaščitnim sadežem), iz mačjega repa, pasjega repa, latovke in šopulje. Potem se poseje zmes iz ostalih trav (delež b) in se nato zemljišče povalja, ne da bi se pobranalo. — Če je v mešanici več kakor 5 odstotkov zlate pahovke in lisičjega repa, tedaj se priporoča zaradi lažje in enakomernejše posetve ti dve semenski vrsti mešati s peskom in ju posejati posebej kot tretji delež (c).

Na lahkih zemljinah, kakor na peščeninah, se posejejo najprej vse detelje in mačji rep (delež a), potem ostalo večje travno seme (delež b) in se posetev povleče s šibjem prepleteno (dračno) brano (pod. 76.). Nato

še se sejejo drobne travne vrste (pasji rep, latovka in šopulja [delež c]) in se zemljišče povalja.

Zaradi boljše in enakomernejše porazdelitve semen po posejani ploščadi je dobro in koristno, da se vsak deležev pomeša s suho in drobno prstjo ali pa s peskom. Sploh je skrbno gledati na to, da se pri mešanju posameznih deležev, še zlasti pa pri travah, doseže istinito enakomerna zmes posameznih vrst. Tudi bi bilo prav, če bi se vsak delež sejal po dvakrat, in sicer enkrat podolgem in drugič povprek polja, da se zravnaajo morebitne setvene napake.

Pri mešanicah z esparzeto se mora sejati esparzeta takoj z zaščitnim sadežem tako, da sestoja potem tudi ta mešanica iz treh deležev.

Za posetev drobnih semen, kakor za posetev čistih deteljnih semen, in še zlasti za majhna površja ter mala gospodarstva je po lastnih izkušnjah prav porabna in tudi izvrstno deluje Nestlerjeva ročna sejalna skrinjica, ki se dobiva pri kovaču Nestlerju v Opavi za 34 kron. V novjšem času priporoča slično ročno sejarno skrinjico tudi tvornica za stroje J. Kinz v Kufsteinu (Tirolsko) za 44 kron. Lahko in kosmato seme (delež c) pa se ne more sejati s tako sejalko in je torej prav, če se zlata pahovka, lisičji rep in morda tudi francoska pahovka posejejo z zemljo in s peskom mešane posebej z roko, dočim se morejo ostale, k drugemu deležu spadajoče trave, ljulke, pasja trava, travniška bilnica itd., sejati enakomerno in hitro z ročno sejarno skrinjico.

Za velika površja se je kar najbolje obneslo primerno opremljeno trosilo za umetna gnojila „Frey“ (pod. 77.) tvrdke Hofherr & Schrantz na Dunaju, in to prav tako za posetev deleža a (drobno seme), kakor

tudi za posetev deleža b (veliko seme) dotičnih travnih mešanic¹⁾.

Še najenakomernejša pa je posetev, če se zvrši setev deleža a ločeno od ostalih dveh deležev s sejhalno enokolnico za detelje (glej pod. 77. desno).

Pri prav neugodni talni kakovosti, kakor na prodnatih tleh, milkasti peščenini, grujnatih travnikih, drčastih rebrinah (plazalicah) itd. je priporočati takozvano „dvojno setev“, ki sem se je z uspehom posluževal pri zasveti nanovo zravnanega podonavskega poplavnega okoliša²⁾. Pod tem razumem jaz nasev dveh različnih mešanic vsako v polni setvi drugo vrh druge.

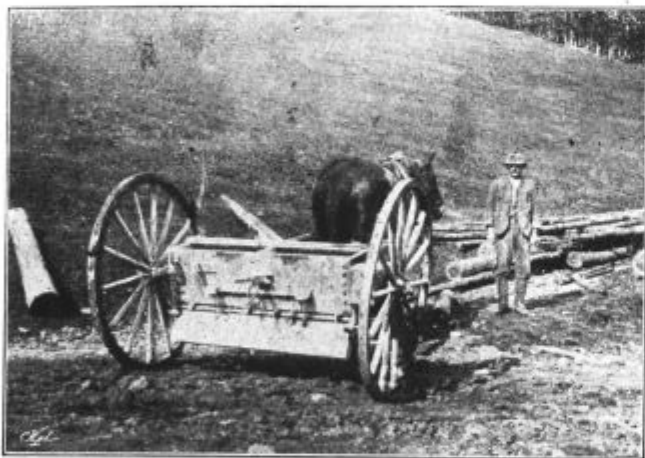
Za hribovit svet je napravila omenjena tvrdka po mojih podatkih primerno pomanjšan tak stroj (pod. 78.) s premičnimi osmi, ki sem ga rabil že večkrat z najboljšim uspehom³⁾.

13. O zaščitnem sadežu ali vrhsetvi.

Izvemši visoke lege, je sejati mešanice v zaščitni sadež (vrhsetev), ki ščiti mladostne rastline mešanic pred vremenskimi nepravilnostmi in zatira obenem plevel.

Podoba 76. S šibjem prepletena (dračna) brana.

Podoba 78. (izvir) Trosilo za gnojilo tvrdke Hofherr & Schrantz, prenamerjeno za gorat svet po Weinzierlu.

Najprikladnejši in najzanesljivejši zaščitni sadež je zelen oves, ki pa se ne sme pregosto sejati (približno 150 do 180 kilogramov na hektar) in ki se mora pokositi, ko je dosegel 20 do 25 centimetrov višine. Puščati oves, da dozori, se more priporočati le v suhih, toplih legah, in še tu samo pri mešanicah za travne deteljine in kvečjemu še za menjalne travnike.

Zmes kot zaščitni sadež ni na mestu, ker s svojo gosto rastjo mešanico zaduši. Prav tako tudi ječmen kot zaščitni sadež s svojim silno močnim razrastom škodljivo vpliva na razvoj mešanice.

Mešanice za stalne pašnike pa se morejo po mojih najnovejših izkušnjah sejati vobče brez zaščitnega sadeža⁴⁾.

¹⁾ in ²⁾ Glej o tem pl. Weinzierl: „Besamungsanlagen im neu planierten Donau-Inundationsgebiet Langenzerndorf-Jedlersee“. Ponatis iz „Wiener Landw. Zeitung“, št. 30., 1908.

³⁾ in ⁴⁾ Glej pl. Weinzierl: „Die Weideresultate des k. k. Kragl-tes“. „Wiener Landw. Zeitung“, št. 30., 1911.

14. O gnojenju.

Ker je najbolje, da se zaseje nova naprava vselej po okopavini in je torej zemlja navadno v dobrem gnojnem stanju, zavoljotega je gnojenje v prvem letu nepotrebno, da, hlevski gnoj in še zlasti gnojica moreta biti celo škodljiva v nežnem razvoju nahajajočim se travam.

Po drugem letu pa se more začeti z gnojenjem zakar so posebno prikladna umetna gnojila, ki vsebujejo mnogo kalija in fosforove kisline. Najbolje je, da se pri jesenskem gnojenju gnoji s 450 kilogrami Tomasove žlindre in s 400 kilogrami kajnita, pri spomladanskem gnojenju pa z 200 kilogrami superfosfata in z 80 kilogrami žveplenokislega kalija na oral. Pri jesenskem gnojenju in še zlasti na planinskih senoženjih se moreta uspešno rabiti tudi izparjena kostna moka (100 kilogramov) in klorkalij (75 kilogramov na oral). Posebno dobre uspehe sem dosegel z razklejeno kostno moko, ki je je treba z ozirom na to, da vsebuje mnogo fosforove kisline, približno 150 kilogramov za enkratno

Podoba 77. (izvir) Trosilo za gnojila in semena „Frey“ med delom ter ročna setev deleža c (lahko kosmato seme).

gnojenje. Te množine gnojil veljajo le za slučaj, da se gnoji, kakor je čisto v navadi, le vsaka tri leta. Če pa se gnoji vsako leto, pri čemer se dosežejo po izkušnjah največji in najenakomernejši pridelki, potem zadostuje vobče tretjina navedene množine gnojil. Pri številnih poskusnih setvah z mešanicami se je rabila kot kalijevo gnojilo prav posebno 40% kalijeva sol, in sicer v izmeri 70 kilogramov na oral. Pri novih napravah se umetna gnojila plitvo podorjejo, pri naglavnem ali vrhnem gnojenju naprav, ki trpe dalje od dveh let, pa se raztrosijo potem, ko se je naprava pobranala ali pa pograbila z železnimi grabljami.

Prav tako prikladen za gnojenje je tudi hlevski gnoj. Bolje pa je, da se gnoji v enem letu s hlevskim gnojem in v naslednjem z umetnimi gnojili, ali pa, kar se je izkazalo za najhasovitejše, če se gnoji v enem letu s polovico hlevskega gnoja ter s polovico umetnih gnojil. Če je na razpolago pravilno

pripravljen in dobro prestrojen mešanec, tedaj je v nadomestilo hlevskega gnoja dati mešancu prednost.

Še nekaj o izpremembah gozdov v druge obdelovalne vrste.

Spis „Izpremembra gozda v drugo obdelovalno vrsto“ v 9. številu letošnjega „Kmetovalca“ se bavi z zakonitimi določbami in naredbami, merodajnimi pri krčitvah gozdov. Snov spisa je ravno zdaj, v času splošnjega gospodarskega napredka, večje važnosti kakor se vobče sodi in zasluži še nekaj pojasnil.

Nedvomno se bo namreč z napredkom kmetijstva pri nas skrčilo in izpremenilo v druge obdelovalne vrste še mnogo sedanjega gozdnega sveta. Kakor drugod, se bo moral gozd tudi pri nas umekniti v svoje naravne lege, v hribovje in na izključno gozdna tla. Zlasti je ponekod v ravninah še dokaj gozdnega sveta pripravnega za poljedelstvo.

Ko se bo razmerje polja in drugih obdelovalnih vrst do gozda zravnilo, bodo te izpremembe sameobsebi prenehale. Če opazujemo tozadevne odnose na Kranjskem, se o tem takoj prepričamo.

Na Gorenjskem, kjer sta poljedelstvo in živinoreja visoko razvita, je tudi že nastalo ravnotežje med poljskimi zemljišči in gozdi, zato so gozdne krčitve jako redke. Nasprotno je v krškem političnem okraju ta naravni razvoj sedaj v polnem tiru. Gozdnemu tehniku se nagromadi pozimi toliko prošanj za krčitve, da ima dosti posla, pregledati poleti vsa dotična zemljišča. Tu se tudi najbolje vidi, v kako tesni zvezi je napredek kmetijstva in živinoreje s krčitvami gozdov. Kolikor bolj se opušta paša živine in se vpeljuje hlevsko krmljenje, toliko več krme in vsled tega travnikov je treba. Pridela se pa tudi več gnoja in potrebuje več njiv. Zato se v pretežni večini pri krčitvah izpremene gozdi v travnike ali v njive. Zadnje se dostikrat kesneje obsejejo s travnim semenom in se rabijo za travnike. Le razmeroma malo gozda se skrči v vinograde in druge obdelovalne vrste.

Enake pojave je z gotovostjo pričakovati po otvoritvi nove železnice v Beli Krajini, čeprav ima ta okraj na Kranjskem najmanj gozda. Marsikak ugodno ležeč gozd se bo skrčil, veliko stelnikov na boljšem svetu se bo iztrebilo, da se pridobe travniki in njive.

S temi krčitvami pa gozdi nikakor ne bodo oškodovani, in pregoreči zagovorniki senčnatih gajev, ki hočejo ugovarjati tem izpremembam, so lahko pomirjeni. To, kar izgube gozdi sveta vsled krčitev, ga pridobe s pogozditvami drugod, še veliko več pa pridobe z boljšim oskrbovanjem, združenim s temi izpremembami.

Kmetijstvo je z gozdarstvom tako tesno spojeno, da se vedno vzporedno z njim razvija. Kjer je kmetijstvo dobro razvito, so tudi lepi gozdi. Dober in res napreden gospodar ceni in varuje tudi svoj gozd. Omejuje kolikor se da rabo stelje in paše po njem, skrbno varčuje z lesom, in če ga ima kaj naprodaj, dobro pretehta ceno. Pridno podsaja, trebi in redči gozd, da se hitreje razvija, popraviti pa skuša tudi gospodarske napake svojih prednikov stem, da zopet pogozdi nekdanj izkrčena, za poljedelstvo malovredna zemljišča.

Ta dejstva upošteva tudi državna oblast, oziroma gozdno nadzorstvo, in nikakor ne ovira utemeljenih gozdnih krčitev, kakor se ponekod misli, pač pa pazi na to, da se uvažujejo določbe gozdnega zakona in se

krči le za drugo obdelovanje res sposoben gozdni svet. To je pa v korist posestnikov samih. Vsakdo bi moral, preden prosi za dovoljenje krčitve, dobro preudariti, če je lega sveta in kakovost tal ugodna za nameravano obdelovanje in če je pričakovati trajno boljših dohodkov kakor iz gozda.

Nič ni lažjega kakor z nepreudarno krčitvijo opustošiti gozde, jako težko pa je včasih taka zemljišča zopet pogozditi. Ne le na pravem Krasu, tudi marsikje drugod jasno pričajo pusti skalnati bregovi, od koder sta voda in veter odnesla zadnjo mrvico nekdanje rodovitne plasti, o takem neprevidnem gospodarstvu. Severovzhodna pobočja Lubenskega hriba pri Novem mestu, Velikega vrha nad Lipovcem, Trškega gozda onkraj Žužemberka in Laisca pri Dobrničah so dobro obraščena z bukovimi gozdi in imajo vseskozi prav rodovitna tla, kjer drevje dobro uspeva. Južnozahodni enako strmi bregovi teh gričev, izpremenjeni deloma še nedavno iz gozdov v vinograde, pa so zdaj prave pušče, kjer se je le tam, kjer so skladišča temeljne hribine navpični strmini, vjelo v razpokah še nekaj prsti, kjer so pa vzporedni, so ostale gole čeri. Tu obnoviti vinograde je nemogoče, zopetna pogozditev pa je tudi zelo težka.

Na takem svetu, kjer vse res izvrstno uspeva, dokler ni zgornja plast, ki je pod bukovim drevjem posebno rodovitna, izčrpana ali odplavljena, se mora torej vsak nov poskus krčitve zabraniti. — To so izključno gozdna tla, kjer se mora gozd brezpogojno ohraniti.

Avgust Guzelj,
c. kr. višji gozdni komisar v p.

Gnojite strniščni ajdi.

Pri nas zavzema strniščna ajda važno mesto. Pri delek ajde se je pa začel krčiti, da so kmetovalci že začeli dvomiti, če se jo še izplačuje pridelovati. Vzrok pičlemu pridelku ajde tiči edinele v izsesani zemlji, oziroma, ker se ajdi ne gnoji.

Med našimi gospodarji je razširjeno domnevanje, da je ajda nekaj postranskega, ki se seje na strnišče, zato da njiva ni prazna, in ker tako ne potrebuje drugega kakor plitvega oranja in zavlečenja. Da bi ajda tudi gnoja potrebovala, na to nihče ne misli.

Vsa ta domnevanja pa niso prava, kajti ajda vzame zemlji in torej potrebuje najmanj toliko ali še več redilnih snovi, kakor kako drugo žito. Če mora torej njiva isto leto zapored dati dvakraten pridelek, potem pač ni čuda, če je utrujena, in ker ajda pride druga na vrsto, zato dobi le ostanke gnojilne sile, ki jih je prej požeto žito še na njivi pustilo. Ti ostanki gnojilne sile so majhni, in ker se je pri nas od pamtike z ozirom na rudninske snovi premalo gnojilo, so naše njive izsesane, in zato je bil pridelek ajde od leta do leta pičlejši.

Na 1 ha njive vzame iz zemlje povprečna žetev:

	dušika	kalija	fosforove kisline
pšenice . .	52 kg	26 $\frac{3}{4}$ kg	30 $\frac{3}{4}$ kg
ajde . . .	51 "	53 "	21 $\frac{3}{4}$ "

Iz tega je razvidno, da ajda potrebuje toliko redilnih snovi kakor žito, kalija pa še enkrat toliko, zato pa ima gnojenje s kalijevimi gnojili pri ajdi zelo velik učinek in istotako s fosforovimi gnojili, ker je fosforove kisline v naših zemljah že od narave malo.

Kdor torej hoče pridelati zadosti ajde, jo mora sejati na dobro gnojno zemljo, ki ima v zemlji toliko

redilnih snovi na razpolago, kolikor jih ajda potrebuje, in ker pri setvi na strnišče zemlja ni v takem stanju, zato se mora ajdi pred setvijo gnojiti.

S hlevskim gnojem gnojiti nima pravega uspeha, ker se ta gnoj prepočasno razkaja za hitro in kratko dobo rastočo ajdo, in vrhutega ima naš hlevski gnoj premalo omenjenih rudninskih snovi v sebi. Iz tega vzroka so za gnojenje ajdi najprimernejša umetna gnojila.

Na dušik se nam pri ajdi ni toliko ozirati, ker ga ajda za silo že še dobi na strnišču in ker prebohotne rasti z ozirom na potrebno hitro dozorenje ni niti želeli.

Najvažnejša redilna snov, ki jo moramo ajdi dati, če naj bogato obrodi, je fosforova kislina, a ta mora priti na njivo v taki obliki, da jo ajda more použiti v kratki dobi svoje rasti, t. j. v osmih tednih. Ajdi je torej gnojiti s superfosfatom, ki ima v sebi v vodi raztopno fosforovo kislino.

Kdor bo ajdi gnojil s samim superfosfatom, bo, seveda ob ugodnem vremenu in če ne bo slane, imel gotovo izboren pridelek, ki bo pa še boljši, če bo rabil poleg superfosfata še kako kalijevo gnojilo. n. pr. kalijevo sol, pepel itd. — Kajnit kot kalijevo gnojilo pri ajdi ne gre rabiti vsled klorovih spojin, ki so za ajdo strup; zato se mora reči, da je kajnit ajdi škodljiv.

Svetujemo našim gospodarjem, da ajdi na popisani način gnojijo, ker jim bo bogata žetev obilo povrnila stroške. Na Kranjskem imamo krasne uspehe s tem gnojenjem, dokaz, da naši gospodarji porabijo na leto nad 100 vagonov superfosfata za gnojenje ajdi.

Omenjeni gnojili naj se tik pred setvijo (ne poprej) pomešata ter posejeta po sprašeni njivi; potem se vseje ajda in podvleče. Za vsak mernik semena naj se vzame 25 kg superfosfata, in če se gnoji tudi s kalijevo soljo, tedaj tudi te 10 kg.

Rudninski superfosfat se dobiva pri družbi po 7 K in kalijeva sol po 12 K 60 h 100 kg. Obe gnojili se oddajata le v vrečah: superfosfat po 100 kg, kalijeva sol pa po 50 in 100 kg. Kdor ne potrebuje cele vreče, naj naroči gnojila skupno s kom drugim. Skupna naročila sploh priporočamo, ker se stem železniški stroški izdatno znižajo.

Nujno pozivamo vse tiste, ki mislijo ajdi gnojiti z umetnimi gnojili, da jih pravočasno naroče, kajti tik pred setvijo je z naročili tak naval, da tvornica ne more nam in tudi mi ne naročnikom ustrezati.

O zasilnih potih v gozdu.

(Nov zakon.)

Lani smo priobčili v 10. številki spis, kjer so nadrobno opisani razlogi in pogoji, kdaj doseže lastnik gozda po določbah gozdnega zakona privoljenje za spravlanje lesa čez tuja zemljišča. Dobljeno dovoljenje je vezano na razne tamkaj našete predpise, ki pa lastnika gozda, spravljajočega iz njega les čez tuja zemljišča, večkrat ne zadovoljujejo popolnoma, a tudi onih ne, ki so primorani dopustiti spravlanje po svojem zemljišču.

Ne bomo vnovič naštevati vseh posameznosti, ki jih predpisuje gozdni zakon; kdor se za stvar zanima, preberi natančno gori omenjeni spis, kjer smo tudi

opomnili, da se snuje nov zakon o zasilnih potih, da smejo lesni pridelovalci pričakovati večjih ugodnosti.

Ker je bil medtem napovedani zakon izdan — razglašen je bil v drž. zak. dné 9. januarja letošnjega leta pod številko 7. — hočemo njega praktično porabo, oziraje se na lani pojasnjene določbe gozdnega zakona, nakratko premotriti:

Novoizdani zakon o zasilnih potih v gozdu je ravnoisti, ki velja od leta 1896. sem za poljedelska zemljišča; sedaj so torej njegovo veljavo raztegnili tudi na gozde. Poleg tega pa tudi gozdni zakon ostane v veljavi.

Kdor prosi za zasilno pot čez tuja zemljišča, se mora obrniti na pristojno sodišče (kdor pa želi pomoči po gozdnem zakonu, na okrajno glavarstvo). Za spravlanje lesa more sodišče priznati vozno pot, in sicer služnostno pravico do njegove rabe, oziroma sorabe, če zasebna pot že obstoja; sicer pa lahko odkaže progo za napravo nove poti. Za priznanje služnostne pravice za rabo poti mora dotični, ki pot rabi, plačati lastniku obremenjenega zemljišča enkrat za vselej odškodnino, ki jo določijo zvedenci. Pri odkazani sorabi že obstoječe poti se odškodnina ravna po prizadetih stroških za vzdrževanje. Če se pa nakaže smer za napravo nove poti, sme lastnik onega zemljišča, ki je po njem speljati pot, zahtevati, da dotični posestnik odkupi od njega za pot potrebno progo zemlje v svojo last. Cenitev vrednosti odpadlega sveta se zvrši po zvedencih. Priznavši služnostno pravico do rabe ali sorabe obstoječega pota, mora sodišče izvršiti vknjižbo v zemljiški knjigi kot breme na zemljišču lastnikovem v korist pota potrebojočemu prosilcu.

Da bi opisovali nadaljnje podrobnosti o tozadevnem postopanju sodišča, za to tu nimamo prostora.

Iz podanega je razvidno, da spravlanje lesa na zasilnih potih ni odvisno od dobe in od letnega časa spravljanja; nasprotno pa bi bilo to po gozdnem zakonu zelo omejeno. Vsekako je tudi mogoče les iz gozda voziti, dočim je treba po gozdnem zakonu tam, kjer ni potov, les le vlačiti, nositi itd., sploh na najmanj škodljiv način spraviti. Voziti se sme na zasilno priznanih potih tudi v gozd nazaj vse, kar se hoče, pri dovolitvi po gozdnem zakonu pa ne. Glede odškodnine se vsa zadeva enkrat za vselej reši, po gozdnem zakonu pa so vsako leto, oziroma po spravlanju, prepriji glede višine napravljene škode in njenega povračila.

Določbe, ki jo ima gozdni zakon, namreč, da se sme po tujem zemljišču dovoliti spravlanje, čeprav je drugod tudi mogoče, a z neprimerno velikimi stroški spojeno, pa zakon o zasilnih potih ne pozna, ampak se odkaže pot le do bližnjega javnega pota. V takih slučajih mora odpomoči vendarle gozdni zakon. Posluževali se bodo posestniki gozdnega zakona vnaprej še tudi tam, kjer gre za enkratno ali malokratno spravlanje in kjer gozdnih pridelkov ni treba spraviti po potih, ki bi njih naprava samanasebi stala nerazmerno veliko denarja.

Vprašanja in odgovori.

Na vsa gospodarska vprašanja, ki dohajajo na c. kr. kmetijsko družbo kranjsko ali na uredništvo „Kmetovalca“, se načelno odgovarja le v „Kmetovalcu“. Odgovori, ki so splošno poučni, se uvrste med „Vprašanja in odgovore“, ostali pa v „Listnico uredništva“. Odgovarja se le na vprašanja, ki so podpisana s celim imenom, v „Kmetovalcu“ se pri vprašanju pristavijo pričetne črke imena in kraja. Če vprašalec ne želi drugače. Redno se v vsaki številki odgovori le na tista vprašanja, ki so prišla vsaj štiri dni pred izdajo lista; na prepozno došla vprašanja se odgovori v prihodnji številki. Kdor takoj želi

odgovora na kako gospodarsko vprašanje, mora priložiti znamko za odgovor. Na vprašanja, ki niso gospodarska in odgovori nanja niso splošno poučni in zanimivi, se ne odgovarja v »Kmetovalcu«, ampak le pisмено, če je pismu priloženih 50 h v znamkah kot prispevek k družbenemu pokojninskemu zakladu.

Vprašanje 115. Kako se preženo polži s fižola, kjer jih je vse polno po listju zjutraj in zvečer, zlasti v mokrem vremenu? Ali polži fižol kaj poškodujejo? (M. P. v Z.)

Odgovor: Polži so skriti na tleh in hodijo zjutraj in zvečer na pašo. Samoobsebi je umevno, da škodujejo fižolu, ker objedajo listje. Vse snovi, ki hitro vodo vase srkajo, umore polže, ker jim odtegnejo vodo, ki jim je za življenje neobhodno potrebna. Takih snovi je več, a v pošteev hodijo le one, ki se lahko in ceno dobivajo. Najboljše take snovi so moka iz sveže žganega apna in dober ter svež cement. Ker apno in cement moreta polže le tedaj umoriti, če pride v dotiko z njihovo kožo, zato je te snovi posipati zgodaj zjutraj, v času, ko polži okoli lezejo, in sicer vsekako pred osmo uro zjutraj in le ob suhem vremenu. Polži, ki pridejo v dotiko z apnom ali s cementom, izcejajo veliko sluzi. Mnogo izmed njih jih takoj pogine in počni. Takoj poginejo največ le mladi polži, dočim se starejši otmejo smrti, zato je posipanje par dni tolikokrat ponavljati, da se vsi polži ugonobe. Francoski vrtnarji posipljejo vse prostore, kjer polži lezejo, vsako jutro po dvakrat, in sicer v presledkih od 10 do 15 minut. Pred cementom prvega posipanja, ki pride v dotiko s polževno kožo, se živali na ta način varujejo, da iz kože izcede neko klejnato sluz. Ta klejnata sluz naredi čez polža prevlaklo, ki iz nje pozneje že manj voden izleze. Če se potem polži kmalu vnovič dotaknejo apna ali cementa, postanejo nezmožni, da bi v kratkem času izcedili novo klejnato sluz, ki jih je prvič rešila, in vsi polži, ki pridejo drugič le malo v dotiko z apnom, se skrčijo in kmalu poginejo. Če se tako dvakratno posipanje zjutraj prihodnjega dne ponovi, potem ne ostane noben polž živ. Oseba, ki trosi apno ali cement, naj si po storjenem delu ne umije rok in obraza z vodo, ampak z oljem in potem šele z milnico, ker jedka raztopina apna ali cementa kožo oškoduje. Tudi si je dobro pred posipanjem z apnom ali s cementom obrvi nad očmi namazati z oljem.

Vprašanje 116. V kuhinji se mi je zaredilo toliko ščurkov, da so se sedaj že razširili po vseh shrambah. Doslej sem jih po možnosti pobijal in s kropom paril, toda brez znatnega uspeha. Ali je kako priporočeno sredstvo za pokončevanje ščurkov? (A. P. v K.)

Odgovor: Ščurki se dajo v hiši le tedaj korenito zatreti, če se jim na katerikoli način v hiši vzamejo v zidovju in v tleh vsa skrivališča, kjer morejo čez dan bivati in odlagati svojo zalego. Največja snaga je seveda samoobsebi umevna in se zlasti nikjer ne sme nič puščati, kar ščurki vedo. Zaherlin je proti ščurkom dobro sredstvo, a jih le omami in se ščurki potem kmalu zopet zdramijo; zato je od zaherlinovega praška omamljene ščurke takoj skupaj pomesti in uničiti. Zelo priporočajo postavljati na mesta, kjer se ščurki v večjih množinah zbirajo, popir, posut z zmesjo iz polovice v moko zdrobljenega boraksa in iz polovice sladkorjeve moke. Jež, ki je ponočna žival, je silno priden zatiralec ščurkov, a je neprijeten, ker dela ponoči veliko ropota in ponesnaži tla.

Vprašanje 117. Prodal sem kravo, obrejeno od domačega bika, ki o njem vodim skočni zapisnik. Kupec sem tudi dal spuščalni listek, kjer je bilo zabeleženo, kdaj je bila krava pripuščena. Kupec je še celo pristavil, da mu je ljubše, če krava pozneje stori, kakor se je po spuščalnem listu nadejati. Krava pa je storila 42. dan potem, ko bi bila imela po spuščalnem listu storiti. Sedaj pa kupec zahteva od mene za te dni po 1'60 K na dan in mi preti s tožbo. Ali sem dolžan kupecu krave povrniti zahtevano

vsoto, ker je krava pozneje storila kakor sem jaz domneval? (J. J. v S.)

Odgovor: Če ste Vi kupca krave po svoji dobri vesti poučili, kdaj je bila krava obrejena, nima kupec zaradi zakesnelega poroda nobene pravice od Vas zahtevati povračilo za škodo, ker nihče ne more z gotovostjo trditi, kdaj bo krava storila. Krava je povprečno res 40 in 1/2 tedna ali 285 dni breja, vendar tega ni tako natančno vzeti, kajti krava lahko že 240. dan po zaskočenju stori, a se brejost lahko raztegne celo do 320. dneva.

Vprašanje 118. Zgraditi nameravam nov svinjak, ki ga pa zaradi razmer ne morem drugam postaviti, kakor ravno nad gnojnično jamo. Tla nameravam narediti lesena. Ali bi bilo to škodljivo za prasiče, ali bi bilo narediti drugačna tla in ali morda sploh ne kaže delati svinjaka nad gnojnično jamo? V jamo bi prihajala tudi gnojnica od goved in konj. (M. M. v S.)

Odgovor: Svinjak morete brez škode za zdravje prasičev narediti nad gnojnično jamo, toda le s pogojem, da ne pridejo v svinjak škodljivi plini, ki se iz gnojnice razvijajo. Lesena tla lahko naredite, a le na tak način, da plini ne morejo skozi uhajati, kar je seveda težko doseči, zato Vam priporočamo narediti betonasta tla, kamor položite vsaj pozimi lesena tla tesno k betonu, kajti za prasiče ni slabšega kakor prazen prostor pod ležiščem, kjer skozi vleče in se potem prasiči lahko prehlade.

Vprašanje 119. Travniki v visoki legi, ki ima peščena tla, nameravam jeseni pognojiti z umetnim gnojem. Katera umetna gnojila priporočate za gnojenje takega travnika? (J. M. v P.)

Odgovor: V peščenih tleh se v vodi raztopljene rastlinske hranilne snovi rade izperjo ter gredo v globočino, kamor koristne rastline ne morejo, zato je gnojiti s takim umetnim gnojilom, ki se počasi razkroja in sproti rastlinam daje potrebno hrano. Iz tega vzroka Vam priporočamo gnojiti le s Tomasovo žlindro, ki bo učinkovala kaka tri do štiri leta. Poleg Tomasove žlindre, ki je le fosfatno gnojilo, pa morate dati tudi kalija. V tem slučaju Vam priporočamo kajnit, ki dela zemljo zvezno. Pravega učinka pa s Tomasovo žlindro in s kajnitom nikdar ne dosežete, če zemlji istočasno dovolj ne pognojite s kakim dušičnatim gnojilom. Najcenejše dušičnato gnojilo za kmeta je gnojnica. Če pa nimate gnojnice ali vsaj hlevskega gnoja, ali če zaradi tamošnjih razmer ni mogoče travnika gnojiti s temi gnojili, potem ga spomladi pognojite z amonijevim sulfatom, ki pa le eno leto učinkuje.

Vprašanje 120. V konjskem hlevu nameravam narediti na stajah tla iz betona, kamor bi položil debele deske. Sosedje me pa svarijo pred takimi tlemi, češ da za konje ni dobro, če stoje na lesenih tleh, ampak so za kopita veliko boljše tla iz ilovice. Koliko je resnice na tem? (M. U. v S.)

Odgovor: Ne da se oporekati, da so za delavnega konja najboljše mehka tla, kjer se najbolj odpočije. Taka mehka tla so n. pr. iz ilovice, ki so res prav izborna, če so prav narejena in se dosledno ohranijo v dobrem stanju. Tla iz ilovice ohraniti v dobrem stanju je pa le tamkaj mogoče, kjer je skrben in priden gospodar, ki dosledno sam pazi na tla ali svojega hlapca k temu sili. Pri Vas je vse to naravnost izključeno; ilovnata tla ne bodo nikdar v redu, bodo mokra in polna gnojnice. V tem slučaju lesena tla daleč prekašajo slabo oskrbovana ilovnata tla. Če so lesena tla cela, t. j. da nimajo izdolbenih lukenj in da se more gnojnica sproti odtekati, kar se vse s prav majhnim trudom doseže, potem konji vedno stoje na suhem, in to je za kopita velika prednost. Zlasti pri Vas, kjer redite le težke konje,

ki imajo saminesebi že od narave mehka kopita, ki so podvržena raznim boleznim, je suha staja neobhodno potrebna. Konji, ki v hlevu stoje na mokrem ali celo redno na gnoju, imajo vedno slaba kopita in se kaj rad pojavljajo rak na kopitni streli.

Vprašanje 121. Imam konja, ki si neprestano grize rep. Sosedje so mi svetovali, naj rep izpiram s tobakovo vodo, ker ima konj uši, ter sem to tudi storil, a ni nikakega učinka. Kako naj preprečim, da konj ne bo grizel repa, in če je bolan, kako naj ga zdravim? (J. P. v J.)

Odgovor: Če si konj grize rep, je to lahko le razvada, in v tem slučaju ni druge pomoči kakor konja tako privezati, da ne more do repa, ali pa mu je dati v hlevu nagobčnik. Bržkone pa Vaš konj zaradi tega grize rep, ker ga srbi, bodisi da so na koži ali v koži kakšni živalski zajedalci, ali pa ima kako kožno bolezen. V takem slučaju je treba temeljito pomagati. Predvsem je dognati pravi vzrok, kajti šele potem se da določiti pravo zdravljenje. Če se tisto odpravi, kar povzroča srbenje, bo konj nehal gristi rep in žima bo zopet zrastle, v kolikor niso njene čebulice (korenine) že uničene. Pravi vzrok pa more dognati le živilozdravnik, zato peljite konja k njemu in on Vam bo tudi dal navodilo za zdravljenje.

Vprašanje 122. Pri nas imamo poljskega čuvaja, ki dobi plačo iz občinske blagajne, ki krije izdatke z občinsko doklado, zato plačujemo poljskega čuvaja tudi vsi obrtniki, kočarji, krošnjarji itd., ki plačujemo sicer direktne davke, a ne od zemljišč, ker jih nimamo. To se nam ne zdi prav, zato vprašam, ali je pravično, stroške za poljskega čuvaja porazdeliti na vse direktne davke, in če ne, kam se nam je pritožiti? (I. M. v V.)

Odgovor: Ravnanje Vašega županstva ni pravilno, kajti glasom tretjega odstavka § 17. deželnega zakona o obrambi poljščine zadevajo stroški za poljskega čuvaja gospodarje tistih zemljišč, ki so čuvajem v nadzorstvo izročena, in sicer razmerno po velikosti teh zemljišč in v zmislu občinskega reda. Kdor nima nič čuvanega zemljišča, ni dolžan prispevati k stroškom za poljskega čuvaja ter se torej lahko pritoži na deželni odbor.

Vprašanje 123. Tukajšnji načelnik gospodarskega odseka me sili ograditi moj vrt in travnik poleg srenjskega pašnika, da mi pašna živina ne bo delala škode, in mi preti, da drugače naroči pastirju spustiti živino na moj travnik in vrt in da potem ne bom imel nobene pravice terjati povračila za škodo. On trdi, da so se zemljišča odnekaj zagrajevala pred pašno živino, in sicer tudi ob potih, kjer se živina na pašo goni, in da smo takorekoč to dolžnost ograjevanja nekako priposestovali. Koliko je resnice na tem in kaj veleavajo tozadevni zakoni? (I. P. v P.)

Odgovor: Vaš načelnik gospodarskega odseka mora biti zelo „kunšten“ gospod, ki zasluzi spomenik na primeren mestu. Predvsem naj si on zapomni, da nihče na svojem posestvu ne more priposestovati kake pravice ali dolžnosti. Nihče ni dolžan svojega zemljišča zavarovati pred poškodbo po tuji živini; narobe, lastniki živine so odgovorni za vsako škodo, ki jo njih živina naredi, in so kaznivi ter zavezani do povračila škode po deželnem zakonu za obrambo poljščine. Pač smo pa dobili lansko leto na Kranjskem zakon z dne 3. julija 1912, ki se tiče dolžnosti vzdrževanja ograj. Glasom tega zakona morajo lastniki ali upravičenci kakega pašnika tega sami ograditi in skrbeti za vzdrževanje ograje. Ta zakon ima tako strogo besedilo, da ima na njegovi podlagi župan pravico in dolžnost prisiliti vse lastnike ali upravičence pašnikov, da ograde dosedanje in tudi novo nastale pašnike.

Vprašanje 124. Bere se, da gnojenje s superfosfatom ajdi ne učinkuje na njeno bujno rast, ampak

da to umetno gnolilo povzroča v prvi vrsti tvoritev obilnega semena. Jaz sem lansko leto ajdi gnojil samo s superfosfatom, pa je navzlic temu ajda tako izredno bujno rasla, da je vsa polegla, in zato bi ne bilo veliko pridelka, četudi bi bilo vreme ugodno. Kaj je bilo temu vzrok? (J. L. v Ž.)

Odgovor: Bujno rast vsake rastline povzroči predvsem zadostna množina dušičnate hrane v zemlji. Rastlina pa more veliko dušičnate hrane le tedaj porabiti, če ima istočasno dovolj drugih potrebnih hranilnih snovi na razpolago, kajti uživanje hrane po rastlini se vedno ravna po tisti redilni snovi, ki je je v zemlji razmeroma najmanj. V zemlji Vaše njive, ki je bila obsejana z ajdo, je bržkone bilo dovolj dušika, in ker ste njivo pognojili s superfosfatom, je ajda mogla vsled pridejane fosforove kisline užiti večjo množino dušika ter je zato bujno rasla ter je polegla, k čemur je pripomoglo še lansko vlažno vreme in pomanjkanje solčne svetlobe, ki povzroča izredno rast v višavo, da se rastline ne morejo kvišku držati.

Vprašanje 125. Kaj je pravzaprav davek od prirastka na vrednosti, kdo in kje ga je dolžan plačati in pri katerem uradu je ta davek priglasiti? (J. O. v N.)

Odgovor: Države kakor dežele imajo od leta do leta rastoče potrebščine, ki se seveda morajo pokriti. V pokritje teh potrebščin pa hodijo v prvi vrsti razni davki v pošte. Ker v to svrhu dosedanjí davki ne zadostujejo, iščejo tako države kakor tudi dežele razne nove davčne vire. Kranjski deželni zbor je našel, kakor že davno v drugih deželah, tak nov davčni vir v davku od prirastka na vrednosti nepremičnin. Če kaka nepremičnina, n. pr. posestvo, hiša itd., vsled prodaje, podedovanja itd. preide na drugega lastnika, ima ta nepremičnina navadno večjo vrednost kakor pri zadnjem prenosu. Ta večja vrednost, ki se imenuje prirastek na vrednosti, je takorekoč dobiček, in z davčnega stališča ni krivično, če se od tega dobička plača primeren davek. Davek od prirastka na vrednosti je dolžan plačati tisti, ki ima dobiček, t. j. prodajalec, in on je tudi dolžan izvršeno spremembo o lastništvu nepremičnine priglasiti v teku 14 dni pri deželnem uradu za odmero davščine na vrednosti nepremičnin v Ljubljani. Če zavezanec te priglasitve ne stori, zapade občutni denarni globi. Vseh podrobnosti ne moremo navesti, kajti tozadevni zakon ter njegova izvršitvena naredba zavzemata v deželnem zakoniku celih 18 strani, ki so tako velike kakor strani „Kmetovalca“.

Vprašanje 126. Imam lepo sedemletno pingavsko kobilo, ki se noče obrežiti, dasi je bila letos že sedemkrat zaskočena. Kaj bi bilo storiti, da se kobila obreži? (I. M. v P.)

Odgovor: Če naj bi Vam kaj svetovali, bi morali vedeti, zakaj se kobila ne ubreži, ker ima to lahko prav različne vzroke. Če ima kobila napačne spolne organe, potem se sploh ne da nič storiti. Morda je pa pri Vaši kobili ravno to vzrok, ker ste jo prevečkrat dali zaskočiti. To je napaka, ki se pri nas splošno dela. Napačno je namreč, kobilo osmi ali deveti dan vnovič poskušati. Skoraj vsaka kobila, ki je obrežena, povrže, če se da vnovič zaskočiti. Če se kobile, ki so bile obrežene, že čez osem do devet dni poskušajo, potem se spolno razburijo in sprejmejo žrebca navzlic temu, da se je plod že pričel razvijati. Posledica takega zaskočenja je izvrženje plodu, ki je takrat še prav majhen in se zato ne zapazi. Taka kobila je v resnici izvrгла, in potem se prično nove težave, kobilo obrežiti. Če se je kobila resnično pojala ter je žrebca rada sprejela, naj se na vsak način šele čez tri tedne poskusi, ne pa, kakor navadno pri nas, že čez osem do devet dni.

Kmetijske novice.

Popravek. Spis „Zatiranje trtnih, sadnih in vrtnih škodljivcev“ v zadnji številki Kmetovalca naj se na 114. strani v 8. odstavku takole popravi. Pri napravi petrolejne emulzije naj se raztopini mazavega mila prilije 0.5 l petroleja (ne 1.5 kg). Za besedami „bela kakor mleko,“ naj se vstavi naslednji stavek: To se vlije v 100 l mrzle vode in tam čvrsto premeša.

Družbene vesti.

* Brez gnojenja s superfosfatom ni pričakovati dobrega ali sploh kaj prida pridelka pri ajdi. To naši gospodarji že skoraj splošno vedo, zato naročajo ob setvi strniščne ajde za naše razmere ogromne množine superfosfata. Lansko leto so družbeni udje naročili ob setvi ajde, t. j. v teku treh tednov, nad 80 vagonov superfosfata. Če naj se naročnikom točno in pravočasno pestreže, naj ne odlašajo naročitve na zadnje dneve, temveč naj se požurijo z naročili. Toplo priporočamo skupna naročila po podružnicah ali po posameznikih, kajti pri naročilih v celih vagonih po 100 ali 150 vreč po 100 kg stane vožnja malo in družba more dati povrhu še znaten popust.

* Kmetijske organizacije in županstva na Dolenjskem, ki so prejele modro galico po znižani ceni za razdelitev med vinogradnike, so že dobila potrebne tiskovine v zmislu 3. točke razglasa z dne 25. aprila t. l. V te tiskovine je vpisati prejemnike galice, množino prejetega blaga, približno velikost vinograda prejemnikovega in dnevna plačila. Te izpolnjene tiskovine bodo služile kmetijski družbi za kontrolo, da se ni zgodila kaka zloraba, in kmetijska družba bo po svojih zaupnikih to kontrolo strogo vršila. Tamkaj, kjer ti zapiski ne bodo v redu ali se ne bodo strinjali z dejanskimi razmerami, bo kmetijska družba zahtevala plačilo modre galice po tekoči polni ceni (K 68.) in si vrhutega pridrži kazensko ovadbo zaradi goljufije.

* Oddaja modre galice, žvepla in strojev po znižani ceni je izvršeno. Naročilo se je toliko, da bi štirikrat večja podpora jedva zadostovala vsem potrebam. Ker je torej podpora toliko prekoračena in se morajo razpoložljiva sredstva v prvi vrsti porabiti za znižanje cen, zato za prevoznine in odpise čisto nič ne ostane. Prejemniki morajo torej voznino iz svojega pokriti, oziroma družbi povrniti toliko, kolikor so si voznine odšteli.

* **Plačevanje blaga.** Gg. družbenim udom naznajo, da se družba strogo drži načela, vse gospodarske potrebščine oddajati le proti takojšnjemu plačilu, oziroma proti povzetju. Družba mora sama vse potrebščine sproti plačevati in nima sredstev, da bi mogla na upanje dajati, zato tudi opozarjamo za plačilo odgovorne podružnične načelnike, da se istotako drže tega načela in da naj skrbijo za poravnavo vsakega družbenega računa tekom določenih 14 dni.

* **Umetna gnojila** ima c. kr. kmetijska družba naslednja v zalogi:

Rudninski superfosfat s 14% v vodi raztopne fosforove kisline po K 7—100 kg z vrečo vred. Pri naročilih na cele vagone se pošlje superfosfat franko na vsako žel. postajo, vrhutega more družba dati 25 K popusta.

Tomasovo žlindro. Cena za nadrobno oddajo 18 odstotne žlindre v Ljubljani je K 7—, 100 kg.

Kalijevo sol po K 12.60 100 kg. To gnojilo se oddaja tudi v vrečah po 50 kg za 6 K 50 h, ker tvornica za

množine po 50 kg zaračuna 20 h za vrečo. Kdor gnoji travnike s Tomasovo žlindro ali z rudninskim superfosfatom, ta mora gnojiti tudi s kalijem bodisi s kalijevo soljo ali s kajnitom. Mi odločno priporočamo kalijevo sol, ki ima v sebi 42% kalija in stane 12 K 60 h, dočim ima kajnit le 12—14% kalija ter stane 5 K 50 h. Namesto 300 kg kajnita se vzame le 100 kg kalijeve soli, a ima še več kalija in se vrhutega še prihrani 3 K 90 h.

Kajnit po 5 K 50 h 100 kg.

Kostno moko po 10 K 100 kg z vrečo vred.

Kostni superfosfat po 11 K 100 kg.

Amonijev sulfat po 38.—K 100 kg iz Ljubljane. To dušičnato gnojilo je važno za gnojenje na njivah žitu, krompirju, ozimini itd., in sicer v zvezi s superfosfatom in s kalijevo soljo. Poraba amonijevega sulfata v vinogradih je zlasti važna in zato posebno priporočena. Opozarjamo na spise: „Gnojenje vinogradov“ v peti in šesti številki in „Gnojenje travnikov spomladi s posebnim ozirom na umetna dušičnata gnojila“ v šesti številki letošnjega „Kmetovalca“.

Mešano umetno gnojilo (vinogradniško gnojilo), ki ima 10% v vodi raztopne fosforove kisline, 10% žveplenokislega kalija in 4% amonijevega dušika, oddaja družba po 17 K 50 h 100 kg z vrečo vred. (Glej spis „Mešana umetnagnojila“ v 3. števil. lanskega „Kmetovalca“.)

* **Za živinorejce** ima družba v zalogi požiralnikove cevi za odraslo goved po 12 K komad in za teleta, ovce in koze po 7 K komad. Trokarji so po 5 K komad. Požiralnikove cevi in trokarji služijo v to, da se napenjanje govedi hitro in zanesljivo odstrani. — V zalogi ima družba tudi mlečne cevi komad po 80 h. Mlečne cevi se rabijo za odtok mleka, kadar kravo vime tako boli, pa je ni mogoče molsti. — Napajalnike za teleta iz pocinjene ploščevine oddaja družba po 10 K.

Tropine podzemeljskega oreha. Te tropine imajo zajamčeno 56 do 57 odstotkov beljakovin in maščobe v sebi. Družba je ugodno kupila večjo množino in jih oddaja po 21 K 100 kg iz Ljubljane. Prof. dr. Pott pravi v svoji knjigi o krmilih: „Orehove tropine se morajo prištevati najmočnejšim dušičnatim in najlažje prebavnim rastlinskim močnim krmilom; odlikujejo se posebno po večji vsebini beljakovin.“ Tudi mi jih priporočamo našim udom, ki imajo živino navajeno na krmljenje z močnimi krmili; dobivajo se v vrečah po 75 kg.

Lanene tropine ima družba sedaj tudi v zalogi. Stanejo K 22.—100 kg v Ljubljani, v vrečah po 50 kg.

Sezamove tropine. Družba je zopet ugodno kupila večje množine najfinije zmletih sesamovih tropin in jih oddaja po znižani ceni K 19.—100 kg iz Ljubljane. Te tropine družba jako priporoča. Vsebujejo jamčeno 50 odstotkov beljakovin in maščobe in se dobivajo le v vrečah po 75 kg. Živinorejce opozarjamo na spis „Krmljenje z oljnatimi tropinami“, ki je izšel v „Kmetovalcu“ in ki ga v obliki „Gospodarskih navodil“ na zahtevanje vsakomur brezplačno pošljemo. — Priporočati je umnim gospodarjem, da si čimprej priskrbe zadostno množino teh tropin. Pri odjemu pol ali celega vagona more dati družba znaten popust.

Sladkornata močna krnila kot okrepujočo primes k drugim krmilom ima odslej naša c. kr. kmetijska družba v zalogi ter jih oddaja le v celih vrečah po 50 kg, in sicer mešanice za pitanje ter za molzne krave po 20 K 100 kg z vrečami vred iz družbenega skladišča ali postavljene na ljubljanski kolodvor. Opozarjamo na spis

„Sladkornata močna krmila“ v 2. št. lanskega „Kmetovalca“, ki pojasnjuje naravo, učinek in način pokladanja sladkornatih močnih krmil.

Klajno apno, 38—42%, oddaja družba v izvirnih vrečah, težkih 50 kg po 22 kg. V manjših množinah, nad 20 kg, po 24 h, v množinah pod 20 h kg pa po 26 h kg. Za manjše pošiljke na zunanje se še posebej zaračuni za vsako pošiljatev 30 h za zavoj, vozni list itd. — Manj kakor 5 kg se ne razpošilja. — Opozarjamo, da je klajno apno potreben dodatek h krmu, koder krmila nimajo v sebi dovolj rudninskih snovi, zlasti fosforove kisline, in da klajnega apna ni zamenjati z ničvrednimi redilnimi šupami za živino.

Živinsko sol priskrbuje družba vsem tistim, ki ne morejo osebno v Ljubljano ali ki je v svoji bližini na morejo kupiti po 7 K 100 kg ali pa 3 K 60 h 50 kg. Živinska sol se oddaja le v vrečah po 50 kg. Le tiste naročila na živinsko sol se zvršujejo, ki se zanje denar naprej pošlje.

Semenska ajda. Družba ima za svoje ude izredno lepo in težko francosko izvirno seme sive ajde po 36 K 100 kg z vrečami vred. Ajde za seme bo primanjkovalo in zategadelj bo tisti najvarneje ravnal, ki si semensko ajdo pravočasno zagotovi.

Oddaja kos. Družba ima v zalogi za svoje ude posebno narejene kose iz najboljšega avstrijskega jekla, in sicer v isti kakovosti kakor lansko leto. — Kose so ravne, pri peti širje, in pete so tako postavljene, kakor jih žele naši kosci. Družba je dala napraviti obliko, ki je sicer enotna, ki pa po možnosti ustrega različnim željam posameznih pokrajin vse dežele. Na pogosto izraženo željo po trših kosah imamo trše kaljene kose. — Vse kose so že obrušene, da se hitreje sklepljejo. Koso more vsakdo izbrati ter tako, ki ima kako napako, ki jo je zakrivila tvornica, zameniti. — Vsaka kosa ima vtisnjeno družbeno ime. — Ker se zaradi visoke poštnine pošiljatev posameznih kos preveč podražijo, zato priporočamo skupno naročanje potom podružnice, in sicer če le mogoče vsaj 10 kos skupaj.

Cene kosam so naslednje:

Dolgost v pesteh:	4 $\frac{1}{2}$	6	6 $\frac{1}{2}$	7	7 $\frac{1}{2}$	8
„ „ cm:	45	60	65	70	75	80
Cena:	K 1.—, 1.—, 1.—, 1.20, 1.20, 1.20					

Pri poštnih pošiljках se zaračuni 30 h za ovoj in za vozni list. Kot posebna znamenitost glede kakovosti jekla in natančnega izdelovanja slove kose iz bavarskih tvornic. Družba si je letos za poskušnjo nabavila manjšo množino teh kos, ki so napravljene iz pristnega švedskega jekla. Cene za komad so naslednje: za 70 in za 75 cm dolge K 2.20 (znamka Herkules).

* **Prave bergamaške osle**, in sicer temnovišnjekaste podolgem žilaste, oddaja družba 25 do 26 cm dolge po 60 h.

Razglas

o prihodnjem tečaju podkovske šole v Ljubljani.

Novi šolski tečaj na podkovski šoli c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani se prične dne 1. julija 1913.

Poleg podkovstva se učenci podkovske šole uče tudi ogledovanja klavne živine in mesa.

Kdor želi priti v podkovsko šolo, naj vloži prošnjo za sprejem ter naj ji priloži:

- 1.) krstni list;
 - 2.) domovinski list;
 - 3.) šolsko spričevalo;
 - 4.) učno spričevalo v dokaz, da se je podkovstva izučil pri kakem kovaškem mojstru;
 - 5.) npravnstveno spričevalo.
- Ubožni prosilci, ki se ne morejo šolati ob svojih stroških, niti ne morejo pričakovati podpore od svojcev, morejo dobiti po 100 K podpore pri kmetijski družbi. Prosilec za podporo pa mora svoji prošnji poleg navedenih prilog priložiti še:
- 6.) ubožni list in
 - 7.) potrdilo, da je že najmanj dve leti služil kot kovaški pomočnik.

Prošnje za sprejem v podkovsko šolo naj se

do 25. junija t. l.

pošljejo ravnateljstvu podkovske šole v Ljubljani.

Šola bo trajala do konca decembra 1913.

Kdor dobro prestane skušnjo, more po postavi iz l. 1873. dobiti patent podkovskega mojstra; brez skušnje pa ne more nihče postati podkovski mojster.

Pouk v šoli je brezplačen, učenci morajo skrbeti le za hrano ter za potrebne učne knjige. Stanovanje imajo učenci v zavodu.

Učenci naj se zglase en dan pred šolskim pričetkom v podkovski šoli na Poljanski cesti.

Ker je v slovenskih deželah še vedno premalo v podkovstvu izučenih kovačev, ki bi mogli zdraviti tudi kopitne bolezni, pa tudi premalo izurjenih oglednikov živine in mesa, naj bi skrbela županstva, da dobi vsaka občina vsaj enega dobrega kovača ter živinskega in mesovnega oglednika.

Frančišek Povše,

predsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Živinozdravnik **Lovro Tepina,**
ravnatelj podkovske šole.

Naznanilo.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli se bodo vršile dne 28. in 30. junija t. l., in sicer 28. skušnja iz podkovstva za kovače, ki niso obiskovali podkovske šole, 30. *) pa za učence podkovske šole iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesa. Kovači, ki hočejo delati to skušnjo, naj vložijo pri ravnateljstvu do 25. junija t. l. prošnjo za sprejem k skušnji, ki naj ji priloži:

- 1.) učno spričevalo in
- 2.) potrdilo o najmanj triletni službi kot kovaški pomočnik. (Odredba min. za notr. zad. z dne 27. avg. 1873.)

Ravnateljstvo podkovske šole c. kr. kmetijske družbe v Ljubljani.

Živinozdravnik **Lovro Tepina,**
ravnatelj.

Vabilo

na občni zbor kmetijske podružnice v Dragatušu, ki bo v nedeljo, dne 29. junija t. l. popoldne ob treh v šolskem poslopju.

S P O R E D :

1. Pregled računov.
2. Volitev načelnika in dveh odbornikov.
3. Slučajnosti.

Če bi občni zbor ob določenem času ne bil sklepčen, se bo pol ure pozneje zborovalo, ne oziraje se na število udeležencev.

Kmetijska podružnica v Dragatušu,
dne 27. maja 1913.

Gorše Jurij, načelnik.

*) V zadnji št. „Kmetovalca“ je bil čas skušnje pomotoma napačno označen.

KONJEREJEC.

Uradno glasilo samostojnega konjerejskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Soseda Razumnika konjereja.

5. Podedljivost kraka.

Kopitar si je zapomnil Razumnikov nasvet in je pripustil svojo desetletno rjavo kobilo k Taborsu. Enajst mesecev pozneje je skotila krasno žrebe. Mladič je lepo rasel, a kakega mehurja, kakršnega je imela mati na skočnem členu in ki je nastal vsled vbodljaja z vilami, ni bilo nikjer opaziti. Tudi v poznejših letih, ko je konj že vozil, ni bilo opaziti mehurja. Kopitar je imel s svojo lepo živalco največje veselje in njena reja se mu je izplačala. Ko jo je Kopitar 3½ leta staro prodal, je izkupil zanjo 800 K.

Ko jo je peljal drugega dne iz hleva, je bilo šepanje že znatnejše. Po treh tednih pa šepanje tudi v teku ni hotelo prenehati.

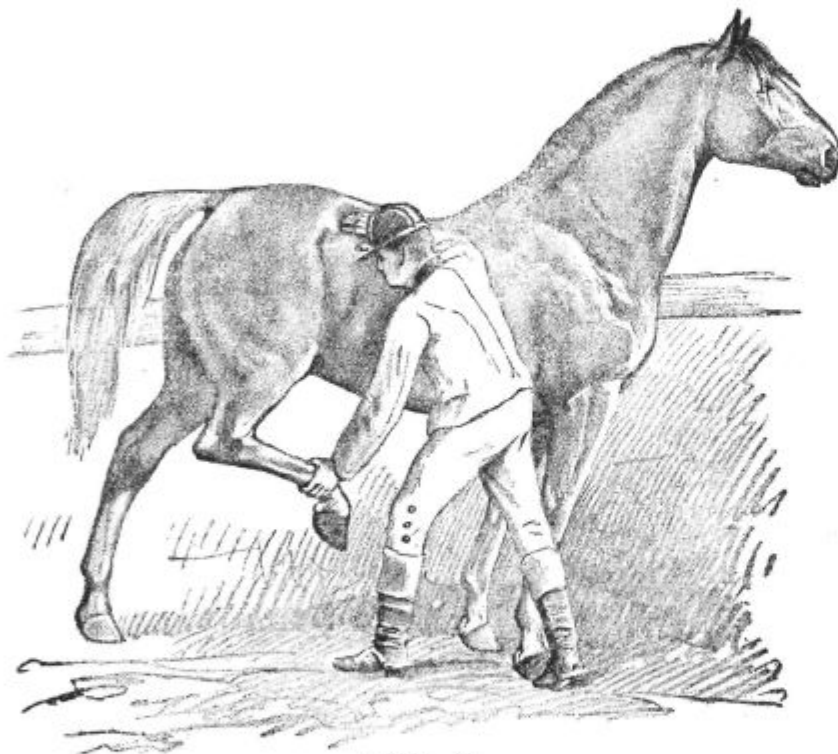
Ko je dal Kopitar nekega dne kobilo zopet pripeljati iz hleva, se je prav jezno praskal za ušesi.

Mislim, da ima Razumnik res prav! pravi svojemu sinu. „Kobila bo menda res imela krak. Pokliči Razumnika sem!“

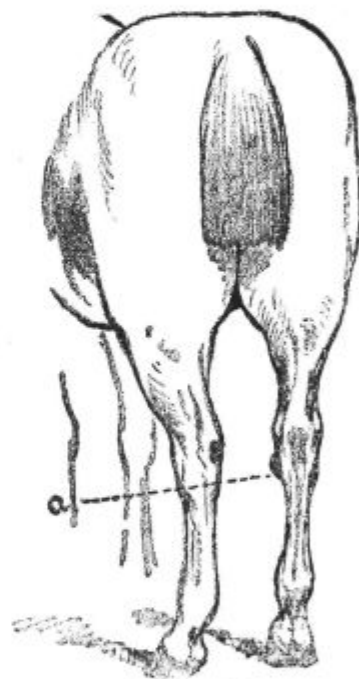
Sin ga je pripeljal v nekaj minutah.

Kopitar pripoveduje, da kobila nekaj šepa, posebno takrat, ko jo žene iz hleva.

Razumnik reče, naj se kobili dvigne hroma noga in se v skočnem členu močno vkrivi (glej podobo 79.)

Podoba 79.

Podoba 80.

Pri triletni kobili s krapjim hrbtom, ki je bila od kobile, ki je imela krak, se je v četrtem letu tudi pojavil krak. Zgodilo se je takole. Spodaj na travniku je obtičal naložen voz v jarku. Oba vprežena konja nista mogla voza premakniti.

„Pojdi po žrebico“, je zapovedal Kopitar svojemu sinu. „Tudi ona lahko pomaga potegniti voz vunkaj.“ Sin je šel po mlado kobilico s krapjim hrbtom, ki je bila od kobile, ki je imela krak. Tudi mlada se je vrpla z vso vnemo in vlekla.

Kopitar in njegovi ljudje so pritiskali na kolesa, kar so mogli. Slednjič so potegnili voz iz jarka.

Nekaj tednov potem je opazil sin, ko je peljal mlado kobilo s krapjim hrbtom iz hleva, da je nekoliko hroma in da čudno šepa. Ko pa je kobila tekla, je šepavost popolnoma izginila. Sin se zategadelj ni dosti zmenil za to.

Nato je napodil mlado kobilo v tek. Poskakovala je po treh nogah.

„Seveda ima kobila krak!“ zakliče Razumnik. „Prav dobro se to more videti spodaj na skočnem členu na eni strani (glej podobo 80 a).“

Kopitar pravi: „Potemtakem je mlada kobila krak gotovo podedovala po svoji materi, ki je tudi imela krak in sem jo moral lansko leto odpraviti.“

Razumnik odvrne: „Istega mnenja sem tudi jaz! Dobro se spominjam krakaste kobile s krapjim hrbtom, ki je tako lepo podedovala. Mogoče doženemo tudi naravnost vzrok. Ali ni morala mlada kobila pred kratkim posebno močno potegniti?“ je vprašal.

Kopitar je trenutek pomišljal, potem pa je rekel: „Pred približno štirimi tedni je obtičal doli na travniku voz v jarku, in tu je morala mlada kobila pomagati!“

„Sedaj mi je vse jasno!“ pravi Razumnik. „Slabotni, malo zdržljivi skočni člen je mlada podedovala po materi. Pri prvem močnem ali premočnem upiranju skočnega člana se je ta poškodoval in je kostna koža obolela, kar imenujemo krak. Če bi pa bila kobila po materi podedovala močan, zdržljiv skočni člen, potem bi ji enkratno premočno upiranje nič ne škodovalo ali vsaj malo. Slabotni skočni člen, ki je bil že po rojstvu dovzeten za krak, pa ni mogel enkratnega premočnega upiranja brez škode prenesti, in sedaj imamo krak.“

Jezno se popraska Kopitar za ušesi. Tu je stal žalosten pridelek njegove konjereje pred njim. Mlada kobila je imela jako viden krapji hrbet, in vrhtega je bila zelo krakasta.

„Najbolje bo, če jo dam mesarju,“ je govoril jezno po malem premolku. „Take vendar ne morem rabiti, vsak dan pa zoblje oves in mi dela stroške.“

Razumnik odvrne: „Stem se jaz ne strinjam. Kobila vendar ni tako slaba, krapji hrbet je pa le lepota napaka. Močna je in dosedaj je dobro vozila. Za mesarja je vendar le še predobra. Krak naj bi se dal operirati!“

„Ali je to možno?“ vpraša radovedno Kopitar.

„Živinozdravniki so že več krakastih konj uspešno operirali!“ odvrne Razumnik. „Svetoval bi ti, da tudi to poskusiš. Mogoče bo potem vendar dobra vprežna žival.“

Ta odvrne veselo: „Če preveč ne stane, bom takoj poslal v mesto.“

Razumnik odvrne: „Kolikor je meni znano, je ta operacija precej lahka. Nad krakom se prereže neka kita ter se obveže. Operacija in vsa oskrba potem bi mogla komaj doseči tolikih stroškov, da bi jih bilo vredno omeniti.“

Kopitar zatrdi: „Že jutri pošljem po živinozdravnika.“

„Tudi jaz bi to storil!“ pravi Razumnik ter se s pozdravom odstrani.

Živinozdravnik je operiral mlado kobilo in operacija je imela zelo srečen uspeh. Po treh tednih je bila kobila ozdravljena in šepavost vsled kraka je izginila iz desne noge popolnoma.

Mlada kobila se je razvila v čisto dobro in porabno vprežno žival. Zaradi njenega krivega hrta je pa seveda ni bilo s pridom postaviti na semenj.

Čez nekaj časa je pravil Kopitar Razumniku: „S kobilo sem zelo zadovoljen. Škoda, da ima krapji hrbet, pripuščal bi jo sicer. Ozdravljeni krak vendar ne more več škodovati.“

„Jaz pa ne mislim tako!“ je rekel Razumnik nato. „Čeprav je sedaj krak z operacijo odstranjen, ima kobila premalo zdržljiv skočni člen in ravno ta premajhna zdržljivost bi se lahko podedovala na potomce. Če se pripeti vzrok, kakor premočno upiranje pri izvlečenju zavoženega voza, hiter tek in hipno ustavljanje, hipno kratko obračanje, potem zopet nastane krak. Ljubi Kopitar, če hočeš vzrejevati konje, potem si kupi kobilo, ki ni bila na kraku operirana in ki nima sicer kake velike napake ali nedostataka, kajti vsega žrebec Taborso ne more podedovati.“

„O tem sem se, žal, že poučil v svojo škodo!“ potrdi Kopitar. „Kupil bom kobilo od sosedu Jernača in to imel za pleme, kajti tvoja Gidra itak ni naprodaj!“

Jernačeva kobila je krasna žival. Če boš njo imel za pleme, lahko pričakuješ, da bo tvoja konjereja koristna. Slabe kobile imeti za pleme, ki imajo napake,

je pa velika neumnost, kajti potomci takih kobil niso vredni, da bi se redili!“ J.

Konjska kupčija, zajamčene napake (cesarski tadli) in drugo.

Gotovo ugodim marsikteremu konjereju in pesestniku konj ali sploh živinorejcem, če izpregovorim na tem mestu o konjski, oziroma živinski kupčiji sploh.

Neprenehoma se vrše konjske in živinske pravde vsled neprevidne prodaje ali vsled površnega kupovanja.

Napake pri nakupu ali prodaji konj napravljajo ne le v kupčiji nevešči ljudje, ampak tudi prebrisani barantači in trgovci.

Vsled nepopolnega dogovora pride pozneje do sporov, do dolgotrajnih tožba. Marsikdo mora za površnost pri kupčiji šteti lepe stotake, če ne celo tisočake, čeprav je stvar pravde le bore kljuse, ki ni vredno, da bi ga ciganu darovali.

Vsem nesrečam je največ vzrok to, da prodajalci kakor kupci premalo poznajo zakon glede kupčije sploh.

Navadno se misli, da igrajo pri kupčiji največjo vlogo le „cesarski tadli“.

Največkrat se sliši pri vsaki konjski kupčiji: „za vse tadle dober stojim“. Ta izrek je nejasen, nepopolen.

Tolmači se lahko tako, da prodajalec jamči za vse tadle, torej za vse napake in bolezni; tako to tolmači navadno kupec.

Nasprotno seveda razlaga prodajalec, ki trdi, da je jamčil le za vse „tadle“, a pod tem izrazom se pač morajo razumeti le „cesarski tadli“.

Ker obe stranki svoje trdita ter mislita, da imata prav, razentega jih v tolmačenju podpirajo „dobri“ prijatelji, pride do tožbe, ki obema požene iz hleva po enega vola, ali še kaj več.

Da se marsikdo obvaruje nesreč vsled nepremišljenih tožba zaradi živinske kupčije, sem se namenil, da na tem mestu glede kupčije s konji pa tudi z drugimi živalmi napišem nekaj vrstic v pouk našim živinorejcem.

Po splošnem državljskem zakoniku iz leta 1811. so gotove napake in bolezni konj in drugih živali zajamčene. Jamčenje je tako tolmačiti, da v gotovem v zakonu določenem roku prodajalec glede prodanega konja, goveda, ovce, prasiča glede v zakonu navedenih napak in bolezni kupcu dober stoji ali jamči.

Prodajalec torej po obstoječem zakonu kupcu pri prodaji brez vsake besede jamči ali trdi, da prodana žival nima v zakonu označenih napak ali bolezni.

To jamstvo vsebuje sporazum, da se ima kupčija razveljaviti, kakorhitro se pri prodani živali v določenem roku spozna ktera izmed napak ali bolezni, ki so v zakonu navedene, oziroma zajamčene.

Ponovim torej, da ni prav nič treba, da bi prodajalec pri prodaji z besedami trdil, da jamči (dober stoji) za „tadle“ ali za „vse tadle“ ali za „cesarske tadle“.

To jamstvo je samoobsebi umevno vsled tozadevnih določeb splošnjega državljskega zakonika.

V zmislu tega zakonitega jamstva jamči prodajalec brez vsake besede, da prodani konj nima 1. sumljive

smolike, 2. smrkavosti, 3. nadušljivosti (glede teh napak ali bolezni je jamstvo za 15 dni); 4. kužne smrkavosti, 5. tiščalke ali norosti, 6. mesečne slepote, 7. črne slepote (jamstvo velja 30 dni); da prodana goved nima jetike (tuberkuloze) (jamstvo velja 30 dni); da prodane ovce nimajo osepnic ali garij (jamstvo 8 dni), pljučne črvičnosti ali gnilobe vsled metljajev (jamstvo 60 dni); da prodani prasiči nimajo iker (to je, da niso pšenasti) (jamstvo 8 dni).

Takoj na tem mestu moram poudarjati, da označeno 15—30—8—60 dnevno jamstvo le toliko velja, da sodišča kot varovalci zakona ali pravice domnevajo ali sumijo, da je vsaka označenih napak ali bolezni, če jo je mogoče v omenjenem roku dokazati obstajala že pred prodajo, oziroma pred izročitvijo živali.

V koliko so te zakonske določbe v praktičnem življenju porabne, oziroma resnično veljavne, bom navedel pozneje pri posameznih boleznih in napakah.

Zakon pa ne ščiti kupca le glede navedenih napak ali bolezni, ampak tudi glede vseh drugih bolezni in napak.

Tozadevne določbe zakona se glase:

§ 924. pravi:

Če žival zboli ali pogine v 24 urah po prevzetju, se domneva, da je bila že pred prevzetjem bolna.

Ta določba velja torej sploh za vse bolezni in ne morda samo za „tadle“, „cesarske tadle“.

§ 925 pravi:

Isto domnevanje velja,

1. če se spoznajo v 8 dneh pri prasičih ikre in pri ovcah osepnice ali garje, ali pri zadnjih v 60 dneh (dveh mesecih) pljučna črvičnost ali metljaji;

2. če se spozna pri govedi v 30 dneh po prevzetju bolezen žlez, takoimenovana „pojatev“ (opomnja: v zakonu je mišljena jetika — tuberkuloza);

3. če se pri konjih in vprežni živini (nemško besedilo „Lasttieren“) spozna v 15 dneh po prevzetju sumljiva smolika ali smrkavost kakor tudi nadušljivost, ali v 30 dneh tiščalka (norost), kožna smrkavost, opornost, črna slepota ali mesečna slepota.

V zmislu teh zakonitih določeb je pri obolenju ali poginu kupljene živali (konja) v označenem roku pravica na strani kupca. Če prodajalec nima proti temu domnevanju sodnika nasprotnih dokazov, se mora kupčija razveljaviti, prodajalec mora prodano žival nazaj vzeti, kupcu pa plačano kupnino vrniti. Istotako se mora kupnina vrniti, če žival pogine.

Da pa zakon ščiti kupca, mora tudi on spolniti drugo določbo zakona.

§ 926. pravi:

Tega pravnega domnevanja (namreč v §§ 924. in 925.) se pa more kupec take živali tedaj poslužiti, če prodajalcu takoj, kakor hitro zapazi napako, to sporoči ali v odsotnosti tega naznani sodišču ali zvedencu (živinozdravniku) in da žival pregledati.

§ 927. nadalje pravi:

Če kupec zakupi to previdnost, mora dokazati, da je bila žival že pred sklenjeno kupčijo pomanjkljiva.

Vedno pa more prodajalec dokazati, da je grajana napaka nastala šele po prevzetju.

Določba § 926. je pri razporu merodajna toliko, da nalaga dokaz ali prodajalcu ali kupcu.

Drugi odstavek § 927. ščiti pa prodajalca, ki mu daje priložnost, da dokaže, da je bolezen ali napaka nastala po prevzetju prodane živali.

Ta dokaz se prav pogosto lahko posreči, ker je znano, da mnogo bolezni in poškodb lahko nastane v 24 urah in da nekatere v § 925. označene bolezni lahko nastanejo tudi v zjamčenem roku.

Naloga prodajalca je torej, da po pričah in po zvedencih dokaže, da je grajana bolezen ali napaka nastala po prodaji, po prevzetju. Po pričah na primer se more trditi, oziroma dokazati, da one pri prodani živali grajana napake nikdar prej niso opazili. Ta dokaz seveda za razsodbo ni merodajen; važnejši je dokaz po zvedencih, če ti morejo izreči, da je grajana napaka (bolezen) gotovo nastala šele po prevzetju, oziroma da je vplival vzrok po prevzetju.

Ta dokaz je mogoč pri obolelih živih živalih, pa tudi pri poginulih. Dokaz je včasih težaven, včasih legak. (Dalje prih.)

Uradne vesti konjerejskega oseka.

Poročilo o odboruvi seji samostojnega konjerejskega odseka c. kr. kmetijske družbe kranjske dne 13. majnika 1913.

Navzoči: načelnik g. komercialni svetnik Frančišek Povše, odborniki gg. Leopold baron Liechtenberg, Anton Ulm, Ivan Piber Ivan Žark, Vinko Ogorelec, Alojzij Paulin, nadalje zastopnik c. kr. kmetijske družbe g. Gustav Pirc, zastopnik žrebčarskega oddelka v Gradcu g. major Karol plem. Pfeifer, zastopnik žrebčarske postaje na Selu g. ritmojster Raday.

1. Gospod predsednik Povše je pozdravil zastopnika žrebčarskega oddelka ter mu v imenu samostojnega konjerejskega odseka čestital k imenovanju za majorja.

2. Sklenilo se je, štiri triletna žrebice iz državne kobilarne v Radavcu v Bukovini oddati prosilcem 1. Jožefu Želku iz Male Pristave, 2. Ivanu Bašu iz Bitinjs, 3. Tomažu Penku in Teodorju Deklevu iz Postojne.

3. Vojaška kobila „Dali“ se odda prosilcu Ivanu Kraševcu v Raplovo.

4. Plemenska triletna žrebica angleške pasme se odda Milanu Žnidaršiču v Matenjo vas.

5. Sklenilo se je, o oddaji plemenskih kobil in žrebic, ki jih misli konjerejski odsek nakupiti, razglasiti v „Kmetovalcu“ ter se je določil rok za vložitev prošenj do 30. junija 1913.

Obenem so se določili novi pogoji za oddajo plemenskih kobil.

Končno so bili izvoljeni še udje v premovalne komisije, nakar se je seja zaključila.

Razglas

o državnih konjerejskih darilih za kobile in žrebice, ki se bodo l. 1913. delila na Kranjskem,

Na Kranjskem se bodo leta 1913. delila državna darila za konjsko rejo:

a) za kobile z žrebetom, ki še sesa ali je že odstavljen;

b) za mlade zaskočene kobile in

c) za žrebice v naslednjih konkurenčnih postajah:

dne **17. junija 1913** ob 8 dopoldne v **Postojni** za konje žrebčarškega plemena,

dne **18. junija 1913** ob 9 dopoldne v **Cerknici** za konje žrebčarškega plemena,

- dne **19. junija 1913** ob 8 dopoldne v **Kranju** za konje mrzlokrvnih plemen,
- dne **20. junija 1913** ob 9 dopoldne v **Mengšu** za konje mrzlokrvnih plemen,
- dne **24. junija 1913** ob 10 dopoldne v **Bohinjski Bistrici** za konje mrzlokrvnih plemen,
- dne **25. junija 1913** ob 9 dopoldne v **Lescah** za konje mrzlokrvnih plemen,
- dne **26. junija 1913** ob 10 dopoldne v **Dovjem** za konje mrzlokrvnih plemen,
- dne **19. avgusta 1913** ob 8 dopoldne v **Ribnici** za konje žrebčarniškega plemena,
- dne **20. avgusta 1913** ob 1 popoldne v **Novem mestu** za konje žrebčarniškega plemena,
- dne **21. avgusta 1913** ob 8 dopoldne v **Velikem Gabru** za konje žrebčarniškega plemena,
- dne **26. avgusta 1913** ob 8 dopoldne v **Škofljici** za konje mrzlokrvnega in žrebčarniškega plemena,
- dne **27. avgusta 1913** ob 8 dopoldne v **Mokronogu** za konje žrebčarniškega plemena,
- dne **28. avgusta 1913** ob 8 dopoldne v **Šent Jerneju** za konje žrebčarniškega plemena.

Za delitev daril veljajo naslednje odredbe, ki so se ukrenile po dotičnih ukazilih c. kr. kmetijskega ministrstva z ozirom na razmere te dežele:

Določila o darilih.

1. Kot darila se bodo dajale srebrne krone, srebrne svetinje in priznanski diplomi; priznanski diplom prejme praviloma samo tisti konjerejec, ki se je odrekel državnemu novčnemu darilu, priznanemu njegovemu konju.

2. Državna darila razdeli v vsaki konkurenčni postaji posebna v ta namen sestavljena obdarjevanska komisija, ki je sestavljena iz treh udov, ki imajo vsi trije pravico glasovati, in to iz dveh poslancev konjerejskega odseka za Kranjsko in iz zastopnika c. kr. državne žrebčarne v Gradcu.

3. Konj, ki je bil že obdarjen v kaki obdarjevanski postaji z državnim darilom, je tisto leto izključen od nadaljnje konkurence za državno darilo v kaki drugi postaji.

4. Pri obdarjevanju v eni konkurenčni postaji ne sme v eni kategoriji konj, sposobnih za darilo, biti obdarjenih več nego samo eden konj enega posestnika z državnim novčnim darilom. Kadar pa eden posestnik razstavi v eni kategoriji več konj nego dva, je šteti to za zborni ali kolektivno razstavo ter jo obdariti samo z enim državnim novčnim darilom ali s častnim darilom.

5. Rod vsakega konja, ki se poganja za državno darilo, mora biti dokazan, in sicer če izvira od državnega žrebca ali od dopuščene zasebnega žrebca ali od svojega žrebca konjskega posestnika; v prvih dveh slučajih mora imeti s seboj predpisani spuščalni list.

6. Vsakemu konjskemu posestniku je dano na prosto voljo izvoliti si tisto konkurenčno postajo, kjer se more njegov konj glede na svoje pleme (žrebčarniško pleme, mrzlokrvna plemena) poganjati za darilo.

7. Kadar so konji, ki se poganjajo za darilo, enake kakovosti, imajo oni prednost, ki so vpisani v uradno pisani kobilji vpisnik.

8. Od konkurence so izključeni:

- konji v posesti konjskih kupčevalcev, ki niso obenem konjerejci, kakor tudi inozemski konji vobče;
- kobile, ki so v posesti c. kr. deželne brambe;
- subvencionirani noriški žrebčki in žrebice.

9. Za darila se smejo poganjati:

- Kobile z žrebeti, in to:

žrebčarniškega plemena v starosti od 5. leta naprej, če so zdrave, krepke in dobro oskrbovane in imajo svojstvo dobre plemenske kobile ter imajo s seboj svoje lepo žrebe pri sescu ali že odstavljen, ki izvira od državnega ali dopu-

ščenega zasebnega žrebca ali od svojega žrebca dotičnega kobiljega posestnika;

mrzlokrvnih plemen v starosti od 4. leta naprej pod zgoraj navedenimi pogoji.

Kobila z žrebetom, ki je bila že v prejšnjih letih enkrat ali večkrat obdarovana z državnimi darili, ni izključena, da bi se ne smela poganjati za daljnja darila.

- Zaskočene kobile, in to:

žrebčarniškega plemena v starosti 4 do 5 let, če je dokazano, da so bile v obdarovanskem letu zaskočene;

mrzlokrvnih plemen v starosti 3 in 4 let, če je dokazano, da so bile v obdarovanskem letu zaskočene.

Dokazati je, da so bile te kobile po državnem ali dopuščene zasebnem žrebcu ali po svojem žrebcu dotičnega kobiljega posestnika zaskočene.

Zaskočene kobile, ki so bile kot štiriletne, oziroma kot triletno obdarovane, smejo v naslednjih letih tudi kot petletne, oziroma kot štiriletne obdarovane biti.

- Žrebice, in to:

žrebčarniškega plemena, enoletne, dveletne in triletno; mrzlokrvnih plemen, enoletne in dveletne, če so bile od posestnika dobro izrejene, je misliti, da se bodo uspešno razvijale in lepo vzrasle, tako da obetajo v prihodnje postati dobre plemenske kobile.

Kadar se več žrebic poganja za darilo in se jih zdi več darila vrednih, se je ozirati v prvi vrsti na one, ki njih posestniki morejo s pismenim potrdilom župana in dveh prič ali drugače verjetno dokazati, da imajo take prostore, ki so potrebni za umno rejo njih žrebet, da se morejo pozimi in poleti na prostem gibati in bivati.

Žrebice, ki so bile kot enoletne, oziroma dveletne obdarjene, se smejo tudi v naslednjih letih kot dveletne, oziroma triletno obdariti.

10. Vsak konjski lastnik, ki prejme za plemenskega konja darilo, mora podpisati reverz, ki se z njim zaveže, da tega konja po izvršeni delitvi daril obdrži še eno leto ter ga prihodnje leto ob delitvi državnih daril pripelje pred obdarjevansko komisijo, če bo konj do takrat še živ, in da, če ne spolni kterelega zgoraj navedenih obetov, brez ugovora vrne prejeto novčeno darilo c. kr. državni žrebčarni v Gradcu.

Konjerejci, ki svojega konja, obdarovanega z državnim darilom, pred enim letom po izvršeni delitvi daril prodajo ali prepustijo drugemu konjerejcu na kmetih, da ga nadalje rabi za pleme, se lahko odvežejo povračila prejetega darila.

Pri obdarovanih kobilah z žrebetom se posestnik zaveže, da obdarovane kobile eno leto ne bo prodal; ta zavezanost se pa ne razteza tudi na žrebe obdarovane kobile, ker se ne obdari žrebe, ampak samo kobile.

Kadar bi bilo zaradi znatne oddaljenosti ali iz drugih tehtnih vzrokov združeno s posebnimi težavami pripeljati obdarjenega konja, mora posestnik poslati dotični obdarjevanski komisiji od občinskega predstojnika izdano spričevalo, da je konj še v njegovi posesti.

Prepuščeno je obdarjevanski komisiji presoditi, če omenjeno spričevalo zadostuje.

11. Razdelilo se bo: 6000 K državnih, 500 K deželnih in 200 K daril konjerejskega odseka ter 117 srebrnih svetinj in priznanske diplome.

12. Konji morajo imeti s seboj predpisane živinske potne liste. Konji, ki ne pridejo ob zgoraj določeni uri na premovalni prostor, se ne pripuste k premovanju.

13. Zoper izrek obdarjevanske komisije ni nikakega priziva.

14. Posestniki triletnih za pleme sposobnih žrebcev se vabijo, naj jih ob priliki obdarjanja pripeljejo pred komisijo v ta namen, da se zapišejo, ker bi se utegnili pozneje kupiti kot plemenski žrebci.